

To achieve the aim, the following investigation methods were applied: theoretical, empirical and mathematical statistics.

The concept of “technological culture of a social worker” has been defined. Technological culture of the social worker is a general characteristic of his/her personality, reflecting the ability to persistently and successfully carry out professional activities using modern technologies combined with effective subject-subject interaction with different groups of customers.

The author reveals the principles that contribute to the formation of technological culture of the future social worker in higher education institution, such as: purposefulness, scientific character, unity of theory and practice, professional mobility, interactive training, professional reflection.

Technological culture of the future social worker is considered as a general characteristic of his/her personality, composed of three interconnected components: motivation, content and operational, that improve personal and professional development of a future specialist.

*Organizational and pedagogical conditions are grounded. They include: **changing of priorities** in defining the concept of special and professional training of the future social worker; **enrichment of goals, objectives, content and structure** of special and professional training of social workers; introduction into the **content** of professional training, within the frames of professional disciplines, the system of concepts regarding **technological aspects** of social activity; including of **modern technologies of social work** into training; implementation of **technological tasks** into the program of educational training; learning of **innovative experience** of organizations and institutions, that provide social services to different groups of customers, by students during their practical training.*

Further prospects of the research include the development of the model of technological culture of the future social worker and its experimental verification.

Key words: *culture, technological culture, social worker, social work, customer, principles, components, organizational and pedagogical conditions, higher education institution.*

УДК 378.12:371.21:378:005.591.4

Ганна Волошко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-0098-2521 |

ФАСИЛЯТИВНИЙ ПІДХІД У ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті автор розкриває необхідність запровадження фасиліативного підходу в освіті, розглядає сутність і ступінь дослідження проблеми педагогічної фасилітації в процесі підготовки майбутніх учителів. Визначено особливості формування педагогічної фасилітації у процесі навчання у вищому навчальному закладі. Описано досвід використання методів фасилітації у процесі підготовки майбутніх педагогів.

Ключові слова: *фасилітація, фасиліативний підхід в освіті, методи фасилітації.*

Постановка проблеми. У проекті 2016 року Міністерства освіти і науки України «Нова школа» зазначено, що за експертними прогнозами в 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть нові вміння, зокрема: вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі [4]. Але сучасна українська школа поки що не готує до цього, оскільки, як і 50 років тому, український школяр отримує в школі суму знань. Місія Нової школи, на думку дослідників, – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти й можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Згідно з новими орієнтирами освіти, суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. Передбачається, що сучасні вчителі в майбутньому будуть широко застосовувати методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти (соціальні, дослідницькі), експерименти, групові завдання тощо). Учні залучатимуться до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та дозволятиме успішніше оволодівати суспільним досвідом. Підходи до оцінювання результатів навчання теж буде змінено – оцінки будуть мати рекомендаційний характер і слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу та планування індивідуальної швидкості, а не ранжування учнів. Учителі вивчатимуть особистісно орієнтований та компетентнісний підхід управління освітнім процесом, психологію групової динаміки тощо. У зв'язку з цим стає актуальним питання про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Вважаємо, що суттєвою перешкодою до реалізації визначеної реформи є традиційна підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності. Адже, у її процесі поки що недостатньо передбачено оволодіння тими вміннями й навичками, які необхідно формувати в учнях майбутнього покоління. Отже, питання підготовки сучасного вчителя, готового реалізовувати описаний вище проект, визначаємо як первинно актуальний.

Аналіз актуальних досліджень. Отже, не тільки в нашій країні, а й в усій світовій спільноті сучасний швидкозмінний темп життя призводить до необхідності перенесення акценту в процесі навчання з викладання на навчання, організацію процесу викладання не як трансляції інформації, а як фасилітації (активізації, забезпечення й підтримки) процесів осмисленого та усвідомленого навчання.

Таку зміну в освіті дослідники розглядають як вияв нового мислення, як справжню реформу освіти, яку не можна забезпечити ані шляхом удосконалення навичок і вмінь, знань і здібностей викладача, ані шляхом розроблення й упровадження у процес навчання нових експериментальних програм і найсучасніших технічних засобів [3, 127–132].

Різні аспекти педагогічної діяльності вчителів висвітлені в численній кількості праць видатних вітчизняних (Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, В. Кан-Калик, А. Маркова, С. Русова, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) і зарубіжних учених (Д. Дьюї, Я. Коменський, К. Роджерс, Л. Шульман та ін.). Питанню підготовки майбутніх учителів у вищому навчальному закладі присвячені дослідження О. Абдулліної, І. Бега, А. Богуша, І. Зязюна, В. Золотухіної, Н. Кічук, М. Князян, З. Курлянд, А. Линенко, Н. Ничкало, Р. Хмелюк та ін. У свою чергу, накопичений також достатній теоретичний арсенал щодо впровадження фасиліативного підходу в освіті. Серед таких дослідників можна зазначити О. Врублевську, Р. Димухаметова, О. Димову, І. Жижину, М. Казанжи, О. Левченко, С. Ромашину, О. Шахматову та ін.

Водночас, недостатньо дослідженим, на нашу думку, залишається питання практичного впровадження фасиліативного підходу як одного з механізмів реформи вищої освіти та гуманізації навчально-виховного процесу.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності запровадження фасиліативного підходу в освіті, аналізі його сутності і ступеня дослідження зазначеної проблеми в процесі підготовки майбутніх учителів.

Завдання дослідження полягає у визначенні особливостей формування педагогічної фасилітації в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано такі методи дослідження: теоретичний аналіз, порівняння, узагальнення, прогнозування, синтез.

Виклад основного матеріалу. Ідея оптимізації навчального процесу у вищій школі на основі гуманістичної, суб'єкт-суб'єктної моделі педагогічної взаємодії не є новою. У витоків особистісно орієнтованої освіти стоять відомі психологи гуманістичного спрямування: А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Берн, В. Сатир та ін. Прийнято вважати, що розробку концепції педагогічної фасилітації розпочато в 50-х рр. ХХ ст. відомим психотерапевтом К. Роджерсом разом із іншими представниками гуманістичної психології [9; 10, 528–563; 11, 24]. Термін «фасилітація» (у перекладі з англійської – facilitate) означає полегшувати, сприяти, допомагати, просувати. У психології фасилітацію визначають як посилення домінантних реакцій або дій особистості у присутності інших, як правило, авторитетних людей – спостерігачів, партнерів. У педагогіці фасилітація визначає управління навчальною діяльністю учнів, при якому вчитель займає позицію помічника й допомагає учневі самостійно знаходити відповіді на питання і (або) формувати будь-які навички. Педагогічна фасилітація – це умова продуктивності навчання або виховання й розвитку суб'єктів педагогічного процесу за рахунок особливого стилю спілкування та власне особистості

педагога. Ми поділяємо думку К. Роджерса про те, що одним із недоліків традиційної системи освіти є надмірна переоцінка ролі викладача, ролі предмета й недооцінка ролі учня. З точки зору дослідника, учень повинен бути активним суб'єктом процесу навчання, тому він запропонував перенести акцент у навчанні з викладання як способу передачі знань і подальшу їх оцінку на фасилітацію різноманітних процесів – активізацію, підтримку й розуміння учнів із боку викладача.

Узагальнюючи сучасні трактування фасилітації, В. Квас виділяє такі підходи: тип педагогічної взаємодії, що забезпечує створення сприятливих умов для саморозвитку дитини (О. Димова, С. Смірнов); професійно значуща якість учителя, яка забезпечує таку взаємодію (О. Димова); здатність педагога до фасилітуючого спілкування як іманентна якість особистості вчителя (О. Врублевська, Л. Куликова, В. Суміна); особливий вид впливу вчителя на учнів, який має основне завдання – допомагати, полегшувати, стимулювати, актуалізувати потребу в розвитку, особистісному зростанні – фасилітаційний вплив (Г. Балл, О. Кондрашихіна); процес полегшення, посилення продуктивності навчання як спільної діяльності педагога й учня (О. Шахматова, І. Шуніна); професійно значуща якість особистості педагога, від якої залежить успішність педагогічної діяльності (І. Жижина, Е. Зеєр); уміння вчителя налагоджувати стосунки з учнем з метою фасилітації учіння (К. Роджерс, Дж. Фрейберг) [2, 89–95].

На нашу думку, фасилітаційний підхід – це, у першу чергу, уміння будувати нові відношення з учнями або студентами, приймаючи право учнів/студентів на вільну самореалізацію і власну експертність, а також компетентне володіння низкою інтерактивних методів і технік.

Фасилітація як новий стиль викладання можливий переважно через перебудову особистості вчителя завдяки його особистісному зростанню. Викладач-фасилітатор вибудовує свої стосунки зі студентами на основі трьох основних характеристик:

- відкритість, конгруентність, щирість у відношеннях;
- педагогічний оптимізм і довіра – внутрішня впевненість викладача в здібностях студентів до розвитку та навчання;
- емпатія – розуміння внутрішнього емоційного стану, позицій, особистісних смислів, почуттів і переживань студентів [5].

Установлюючи педагогічний контакт зі студентами на основі вищезазначених характеристик, викладач-фасилітатор створює для студентів сприятливі умови для пізнання і прийняття себе, розвитку пізнавальних і творчих здібностей, ініціативи та підприємливості, стимулює самостійність, свідомість та групову згуртованість. Способи взаємодії викладачів-фасилітаторів зі студентами припускають: індивідуальний і диференційований підхід, звернення уваги викладача на почуття й

переживання студентів, обговорення актуальних питань, співпраця зі студентами при плануванні навчально-виховної роботи, почуття гумору, отримання зворотного зв'язку від студентів, надання студентам права вибору форми навчання, спільне зі студентами оцінювання їх знань. При цьому відповідальність за результати навчання лежить на студентові, викладач несе відповідальність за власний професіоналізм.

Таким чином, основними принципами студенто-центрованого навчання є: створення позитивного психологічного клімату довіри й підтримки між викладачем і студентами, забезпечення співробітництва у прийнятті рішень між усіма учасниками навчально-виховного процесу, актуалізація мотиваційних ресурсів студентів.

У своєму досвіді в процесі навчання майбутніх педагогів фасилітаційні техніки використовуємо на різних етапах вивчення навчальної теми. У цьому спираємося на дослідження Р. С. Дімухаметова [1], а саме на його «атрибутивне кільце», яке визначає алгоритм управлінських дій викладача і студента:

- 1) фасилітація мотиво-утворювальної діяльності;
- 2) фасилітація формування мети;
- 3) фасилітація пошуку предмета пізнання;
- 4) фасилітація пошуку методу діяльності;
- 5) фасилітація пошуку засобів пізнання;
- 6) фасилітація реалізації процесу;
- 7) фасилітація рефлексії.

Коротко схарактеризуємо ці етапи. Організація фасилітації мети спрямована на безперервний розвиток і саморозвиток студента – «приріст освіти особистості», на підвищення його конкурентоспроможності й компетентності. На цьому етапі важливе усвідомлення студентом того, що саме він передбачає (які наміри) отримати (зробити, створити тощо), чи існує в його свідомості визначений образ кінцевого результату, які характеристики, ознаки повинен мати очікуваний результат. Фасилітація пошуку, пізнання предмета здійснюється переходом від регламентованих, алгоритмізованих методів навчання до розвивальних, інтерактивних, стимулюючи пізнавальну активність майбутніх фахівців до навчання творчості на особистісно-діяльнісній основі. Головне джерело натхнення і знань на цьому етапі – це група слухачів. Саме в процесі колективної думки виникають «креативні спалахи», «ситуації відкриттів». Фасилітація пошуку методу діяльності відбувається засобом становлення запитання: «Яким шляхом (методом) може бути отриманий шуканий образ?» Тут студентам надається широке право вибору організаційних форм і методів діяльності: від індивідуальних (вивчення літературних джерел, досвіду колег та ін.) до методів і форм групової взаємодії. Фасилітація пошуку засобів пізнання орієнтована на те, щоб «перевести» предмет діяльності з його вихідного

стану через всі проміжні стадії й перетворити в потрібний продукт (образ). Фасилітація здійснюється, з одного боку, спираючись на наявні у слухачів засоби та здібності, а з іншого боку, – можуть використовуватися нові засоби, створюючи умови для «ситуації осяяння». Фасилітація реалізації процесу буде об'єктивно залежати наскільки вдалося чи ні реалізувати позиції, визначені в попередніх етапах. Фасилітація рефлексії (аналізу й оцінки результату) передбачає перенесення акценту з оцінки та процесу навчання на самооцінку: Що мені вдалося реалізувати з наміченої мною програми особистісного розвитку на даний період? Які особисті результати я маю після вирішення завдання? Рефлексія підсилює креативність особистості, коли окремі ідеї відбраковуються, об'єднуються, удосконалюються й порівнюються з поставленими на початку задачами.

Викладач у ролі фасилітатора «провокує» самостійність і відповідальну свободу своїх учнів і при постановці навчальних цілей, і при оцінюванні результатів навчальної роботи, створює сприятливі умови для самостійного й усвідомленого навчання, активізує і стимулює пізнавальні мотиви, допитливість, заохочує прояви солідарності та партнерства в навчальній роботі, а, отже, у першу чергу сприяє розвитку активної особистісної позиції й самореалізації студентів.

Найбільш складним, неоднозначним і малодослідженим аспектом фасилітативного підходу вважаємо питання про методи та технології фасилітації.

На думку І. Пундика, фасилітуючими можливостями володіють технології, які будуються на випереджальній, проблемній, діяльній, діалоговій, особистісно-смісловій і емоційно-психологічній основі. Вони дозволяють забезпечити сприятливий психологічний клімат у процесі навчання, простір свободи для прийняття самостійних рішень, самоствердження й самореалізації в навчальній діяльності, розвиток особистісного потенціалу учнів; стимулюють та мотивують процес усвідомленого навчання. Це відбувається за рахунок особливого стилю спілкування і надання учням суб'єктної позиції в навчанні, через залучення учнів до цілепокладання, самопізнання, контролю і рефлексії власної навчальної діяльності, у результаті чого відкриваються її особистісні смисли й виникає потреба в саморозвитку [8, 119–123].

При організації інтерактивної освітньої взаємодії викладач-фасилітатор – це людина, яка контролює хід інтерактивної гри й забезпечує дотримання її правил і процедури. Він організовує включення всіх учасників у роботу і сприяє їх активній взаємодії між собою [6, 313]. У порівнянні з традиційними методами навчання, в інтерактивних методах змінюється взаємодія студентів і викладача, оскільки активність викладача поступається місцем активності студентів. Завданням викладача стає створення умов для прояву ініціативи студентів. Тому при інтерактивній

взаємодії студенти виступають повноправними учасниками, їх досвід не менш важливий, ніж досвід викладача, який не дає готові знання, а спонукає студентів до самостійного пошуку [7, 21].

Серед відомих методів фасилітації визначено такі: «Грейп-коктейлі», «Динамічна фасилітація», «Ідея-лог» (Idealog), «Світове Кафе» (World cafe), «Парадигма позитивних змін» (Appreciative Inquiry Commons), «Я – Ти і Я – Ми» (Me-We-Us), «Аналіз Силового Поля», «Класичний Мозковий Штурм», «Таблиця елементів», «Негативний мозковий штурм», «Стейкхолдер-аналіз» (Stakeholder analysis), «Карта шляху» (Road map), Технологія прийняття рішень «Шість капелюхів мислення» (Six Thinking Hats), технологія «SCAMPER», «Метод 635», технологія відкритого простору (Open Ipace) тощо.

При груповому розв'язанні навчальних проблем студентами позитивні результати показує метод «Світове кафе», який ми практикуємо на других і четвертих курсах у межах дисциплін педагогічного спрямування. Так, у курсі «Педагогіка» в темі «Методи науково-педагогічного дослідження» завдання для групи передбачало проектування і створення наукового апарату педагогічного дослідження. Для цього було обрано чотири теми наукового дослідження і кожний із студентів взяв участь у проектуванні всіх чотирьох продуктів. У навчальній дисципліні «Методика виховної роботи класного керівника» метод «Світового кафе» («World cafe») став значним засобом активізації пізнавальної активності в процесі проектування студентами різних форм виховної роботи в межах визначеного часу. Змінний склад груп надає цікавий досвід взаємонавчання і спілкування. За однією з версій цей метод народився у Каліфорнії в 1995 році. Невелика група лідерів з бізнесу і науки зібралася в будинку Хуаніти Браун і Девіда Ісаакса (Juanita Brown and David Isaacs) в Mill Valley. Ніхто з них не планував створити соціальну інновацію, яка швидко пошириться світом у наступні роки. Уранці вони розташувалися великим колом у дворі будинку, але їх плани порушив дощ. Перемістившись у будинок, учасники спонтанно розділилися на дві групи, які розташувалися за столами. Час від часу групи переривалися, щоб помінятися столами й обмінятися ідеями. Спілкування виявилось набагато плідніше, ніж вони могли уявити. Всі ідеї записувалися на паперових скатертках і потім слугували цінним матеріалом для створення нового проекту. Тепер цей метод достатньо розповсюджений у неформальній і формальній освіті. За допомогою «Світового кафе» можна за короткий проміжок часу об'єднати учасників із різним рівнем навчальних досягнень, уникнути можливого непорозуміння й подолати небажання працювати спільно. Неформальна дружня атмосфера сприяє розслабленню й відкритості при генерації ідей і подальшому обговоренню, знімає можливу тривожність і скутість. За інструкцією студенти об'єднуються в групи і

обирають для роботи столик як у звичайному кафе. При цьому один учасник стає «господарем» за столом, інші – його «гостями». Для вирішення проблеми в малій групі є паперові скатертини (ватмани) і набір фломастерів, всі ідеї фіксуються в будь-якій формі – запис, малюнок, діаграма, графік. Через невеликий відрізок часу, як правило 10–15 хвилин, «гості» відправляються до наступного столика, вони виступають «посланцями нових ідей», «господар» же залишається на місці і вводить нових « гостей» у курс справи: презентує основні результати розмірковувань, розглянуті до цього. Робота триває з урахуванням всього, що підготували попередні «гості». До кінця другого кола дискусій усі «відвідувачі» кафе ознайомляться з ідеями і пропозиціями один одного, кожен висловить свою думку і вислухає колег. Після кількох таких кіл між столиками всі збираються для спільного обговорення теми. На цьому етапі аналізуємо всі варіанти рішень і з'ясовуємо основні важливі здобутки для всієї групи. У кінці роботи організуємо «презентацію паперових скатертин» – результати всіх учасників вивішуємо для загального ознайомлення та обговорення. Основна ідея «world safe» полягає в упевненості, що учасники знають рішення навчальної проблеми краще, ніж вони передбачають. Тільки в ході довірливого стилю спілкування і співробітництва можна відкрити нові знання.

Перед роботою пропонуємо такі правила:

- «Не розпиляйся» – фокусуйся в дискусії на найважливішому;
- «Не відсиджуйся» – пропонуй свої думки, міркування;
- Слухай, щоб розуміти;
- Спробуй поєднати ідеї;
- Малюй і пиши на скатертинках – тут це можна і потрібно!
- Отримуй задоволення.

Після проведення заняття за допомогою цього методу й аналізу результатів кожного разу студенти висловлюють позитивні враження від роботи, формулюють важливі висновки про свої спостереження в роботі і особисті здобутки. Спостерігається піднесення настроїв учасників. Як правило, найбільш складне питання оцінювання роботи кожного студента в інтерактивній взаємодії. У даному випадку ми використовуємо лист самооцінки, а потім фіксуємо результати в журнал.

ЛИСТ САМООЦІНКИ В ГРУПОВІЙ РОБОТІ			
Компонент оцінки	Низький	Середній	Високий
1. Я володію теоретичними знаннями			
2. Я вмю висловлювати і доводити власну думку			

3. Я вмію генерувати нові ідеї			
4. Я вмію співпрацювати в групі			
5. Мій вклад у результат роботи групи			
Я оцінюю свій загальний рівень навчальних досягнень як:			

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, ми повністю впевнені в тому, що фасиліативний підхід у роботі викладача вищої школи буде формувати педагогів нового типу, сприяти розвитку активного навчального середовища, ініціювати спільне співробітництво студентів між собою і з викладачем, розвивати ініціативу, творчі здібності студентів, викликати почуття задоволення від навчального процесу і збільшувати мотивацію до навчальної і професійної діяльності. Як один із ефективних методів фасиліативного підходу в своєму досвіді підготовки майбутніх педагогів використовуємо метод «Світове кафе» для розв’язання навчальних завдань різного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Димухаметов Р. С. Фасилітація в системі підвищення кваліфікації педагогов : дис. ... д-ра пед. наук / Р. С. Димухаметов. – Магнітогорск, 2006. – 398 с.
2. Квас В. М. Педагогічна фасилітація та її роль в організації навчально-виховного процесу / В. М. Квас // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. Вип. 16. Кн. 1 / Ін-т проблем виховання НАПН України ; [редкол. : І. Д. Бех, В. М. Оржеховська, В. В. Вербицький та ін.]. – Київ : [б. в.], 2012. – 383 с. С. 89–95.
3. Козлова Е. Н. К вопросу о фасилитации процесса обучения / Е. Н. Козлова // Личность и общество : актуальные проблемы педагогики и психологии. Материалы междунар. заоч. науч.-практ. конф. (27 ноября 2012 года). – Новосибирск, 2012. – С. 127–132.
4. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/17/mon.pdf>
5. Лисеная А. М. Человекоцентрированное обучение в высшей школе [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psychology.univer.kharkov.ua/download/psyhoterapia/bibl/Statji/4elovekcentr.pdf>
6. Панфилова А. П. Игровое моделирование в деятельности педагога : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. П. Панфилова ; под общ. ред. В. А. Сластенина, И. А. Колесниковой. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – С. 313–315.
7. Пескова Л. А. Методы и средства интерактивного взаимодействия студентов и преподавателей в интернет – обучении : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. А. Пескова. – Улан-Удэ, 2006. – С. 21.

8. Пундик И. Я. Фасилитирующая функция педагогических технологий в деятельности преподавателя вуза / И. Я. Пундик. – Ярославский педагогический вестник. – 2009. – № 2. – С. 119–123.
9. Роджерс К. Свобода учиться : [пер. с англ.] / К. Роджерс, Дж.Фрейберг. – Москва : Смысл, 2002. – 527 с.
10. Хьелл Л. Теории личности (основные положения, исследования, применения, применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер, 1999. – С. 528–563.
11. Gordon T. Teacher effectiveness training / T. Gordon. – N. Y. : Peter H. Wyden, 1974. – 24 p.

REFERENCES

1. Dimukhametov, R. S. (2006). *Fasilitatsiia v sisteme povysheniia kvalifikatsii pedahohov [Facilitation in the system of teachers' training]* (DSc thesis). Mahnitohorsk.
2. Kvas, V. M. (2012). Pedahohichna fasylitatsiia ta yii rol v orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu [Pedagogical facilitation and its role in the organization of the educational process]. In I. Bekh et al (Eds.) *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi* (pp. 89–95). Kyiv.
3. Kozlova, E. N. (2012). K voprosu o fasilitatsii protsesa obucheniia [The issue of facilitation of the learning process]. *Lichnost i obshchestvo: aktualnye problemy pedahohiki i psikhologii*. Materialy mezhdunar. zaoch. nauch.-prakt. konf. (27 noiabria 2012 hoda) (pp. 127–132). Novosybyrsk.
4. *Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity "Nova ukrainska shkola" [Conceptual foundations of reform of secondary education "New Ukrainian school"]*. Retrieved from:
<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/17/mon.pdf>
5. Lisenaiia, A. M. *Chelovekotsentrirovannoe obuchenie v vysshei shkole [Person-centered learning in higher school]*. Retrieved from:
<http://psychology.univer.kharkov.ua/download/psyhoterapia/bibl/Statji/4elovekcentr.pdf>
6. Panfilova, A. P. (2007). *Ihrovoe modelirovanie v deiatelnosti pedahoha [Simulation game in the teacher's activity]*. M.: Izdatelskli tsentr «Akademiia».
7. Peskova, L. A. (2006). *Metody i sredstva interaktivnoho vzaimodeistviia studentov i prepodavatelei v internet – obuchenii [Methods and means of interactive communication of students and teachers in e-learning]* (PhD thesis). Ulan-Ude.
8. Pundik, I. Ya. (2009). Fasilitiruiushchaia funktsiia pedahohycheskikh tekhnolohii v deiatelnosti prepodavatel'ia vuza [Facilitating function of educational technologies in the activities of a University teacher]. *Yaroslavskii pedahohicheskii vestnik*, 2, 119–123.
9. Rodzhers, K., Freiberh D. (2002). *Svoboda uchitsia [Freedom of learning]*. Moskva: Smysl.
10. Khell, L., Zihler D. (1999). *Teorii lichnosti (osnovnye polozheniia, issledovaniia, primeneniia, primenenie) [Theories of personality (basic provisions, research, applications, application)]*. SPb.: Piter.
11. Gordon, T. (1974). *Teacher effectiveness training*. N. Y.: Peter H. Wyden.

РЕЗЮМЕ

Волошко Анна. Фасиліативний підхід в діяльності преподавателя как современное направление реформирования высшего образования.

В статье автор раскрывает необходимость внедрения фасилитивного подхода в образовании, рассматривает сущность и степень исследования проблемы педагогической фасилитации в процессе подготовки будущих учителей. Определены особенности формирования педагогической фасилитации в процессе обучения в высшем учебном заведении. Описан опыт использования методов фасилитации в процессе подготовки будущих педагогов.

Ключевые слова: фасилитация, фасиліативний підхід в образовании, методы фасилитации.

SUMMARY

Voloshko Hanna. Facilitating approach in teacher's activities as a modern direction of higher education reforming.

In the article the author reveals the necessity of introduction of facilitating approach to education, considers the essences and extent of research of the problem of pedagogical facilitation in the process of future teachers' training. The peculiarities of the pedagogical facilitation formation in the learning process in higher education institution are defined. The experience of the use of facilitation methods in the process of future teachers' training is described.

It is found out that facilitating approach is the ability to build new relationships with pupils or students taking a right of pupils/students to free self-realization and their own expertise as well as competent possession of a number of interactive methods and techniques. Facilitation as a new teaching style is possible mainly through the restructuring of teacher's personality due to his personal growth. The teacher-facilitator builds relationships with students on the basis of three major characteristics: openness, congruence, sincerity in relationships; pedagogical optimism and confidence; empathy.

In comparison with traditional teaching methods, interactive methods change the interaction of the students and the teacher, because the activity itself gives way to activity of students. The task of the teacher is to create conditions for initiative students. Therefore, during interactive communication, the students are full participants, their experience is no less important than the experience of the teacher, which does not give ready knowledge, and encourages students to self-search.

It is concluded that facilitating approach to teaching will form the educators of a new type, create active learning environment, initiate joint cooperation of students among each other and with the teacher, develop the initiative and creativity of students, arouse a sense of satisfaction from the educational process and increase motivation for learning and professional activities. As one of the effective methods of facilitating approach the author in her experience of the future teachers' training uses the method "World café" to solve educational problems of different nature.

Key words: facilitation, facilitating approach in education, methods of facilitation.